

Likvidasjoner

Begreper forvrenses

*Samarbeidsrådet for Krigsveteranforeninger, Norge v/ formannen
Finn Ramsøy (41 veteranforeninger, både utefront og hjemmefront)*

I forbindelse med lansering av bøker om likvidasjoner under krigen med tilhørende medieomtale er det endel sentrale begreper som blir snudd tolt på hodet, forvrenses eller gjøres uforståelige. Vi har i utgangspunktet ikke lyst til å rippe opp i de verste utslag av Hitler-statens terrorvelde, men endel presiseringer og påminnelser ser ut til å være nødvendig.

For å gjøre det helt klart: Fienden for den norske motstandsbevegelsen var Gestapo. I Nürnbergprosessen ble denne gruppen nøye gransket og beskrevet i dommen over den første pulje av storkrigsforbrytere. Nürnbergdommen slår fast at så vel Gestapo som Sicherheitsdienst (SD) og Schutz Staffel (SS) var kriminelle organisasjoner og at deres forbryterske virksomhet var en logisk følge av de prinsipper som SS var organisert etter. Dette fikk også grupperinger innenfor det tyske folk merke lenge før utbruddet av annen verdenskrig.

Fra 1940 ble dette også Norges problem. I tillegg til det fysiske maktgrunnlag som de over 300 000 Wehrmacht-soldater representerte, fikk det øvrige tyske undertrykkelsesapparat aktiv bistand av 4037 engasjerte norske medhjelpere (dømt for angiveri og spionasje etter krigen). I dette tallet er 1295 som var i Gestapos etterretningsvesen («Referat IV N»). Av disse av Gestapo betalte agenter var 1200 medlemmer av Nasjonal Samling.

I Innstilling fra Landssvikutvalget av 1955 heter det: «Motivet for angiveri vil som regel være enten tjenestevillig-

het overfor det nazistiske styre i landet eller overfor okkupasjonsmakten eller ønsket om å skaffe seg inntekter. Hevnmotiv forekommer undertiden i slike saker». Videre ble denne virksomheten beskrevet som «den mest virksomme bistand til fienden under dennes bestrebelser på å uskadeliggjøre motstand og frihetsbevegelse». Selv på «et spinkelt grunnlag kunne antatte motstandere i alle fall i den siste tid av okkupasjonen risikere dødsstraff eller likvidasjon og i hvert fall en fangemishandling som gikk på livet løs». Vi vil minne om at av de 130 som døde i politiske fangeleirer i Norge ble 38 menn og 1 kvinne pint i hjel. 18 menn og 1 kvinne hengte seg i fengslet, 12 menn kastet seg ut av et vindu eller fra annet høyt sted og 12 drepte seg selv på annen måte.

Så langt har vi holdt oss til angiveri ved agenter for den tyske sikkerhetstjenesten og holdt øvrige NS-medlemmer utenfor. Landssvikutvalget sier imidlertid videre at det i tillegg var et «ikke ubetydelig antall overbeviste NS-folk, særlig av partiets tillitsmenn, hirdfolk eller NS-polititjenestemenn som innen sitt distrikt med nidkjærhet har søkt opplysninger og deretter anmeldt hva de er kommet over av rykter om våpenslipp og hjemmefrontvirksomhet, om utgivelse og spredning av illegale skrifter, om ulovlig besittelse av våpen, om enkeltpersoners agitasjon mot den «nasjonale arbeidsinnsats» osv. Mange av disse forhold er etterforsket under rettsoppgjøret. Myn-dighetene er nemlig kommet over en mengde anmeldelser fra navngitte NS-folk i politiets og NS-organisasjonenes arkiver. Som tidligere opplyst var det pålagt såvel fylkes- som kretsforeren og flere innen disses respektive staber å gi personalopplysninger om folk i distriktet, og de har i stor utstrekning befordret videre til det tyske sikkerhetspoliti (Gestapo) eller til det nazistiske norske statspoliti meldinger som de selv mottok fra partifolk. Også disse anmeldelser har i mange tilfeller ført til betydelig ulykke selv når de ikke straks førte til politietterforskning. Folk som har vært anmeldt ble gjerne ført opp på såkalte «Jøssinglister» og var derfor til enhver tid utsatt for represalier fra tyskernes side eller for å bli tatt som gisler».

Det var dette nazi-apparatet som frigjøringsbevegelsen i Norge sto overfor og måtte legge opp sin forsvarsstrategi etter.

A.K.A. M

Torsdag 21. november 1996